

SOKRATES

Krásný a učený Hippio, jak dlouho jsi už nebyl u nás v Athénách!

HIPPIAS

Nebylo kdy, Sokrate. Pokaždé když potřebuje Éiis projednat nějakou záležitost v jiném městě, vždycky přijdou ze všech občanů nejdříve ke mně a zvolí si mě za vyslance, neboť mě považují za nejschopnějšího k tomu, abych posuzoval a vyřizoval jako posel řeči, které se vedou při jednáních mezi jednotlivými městy. Častokrát jsem sloužil jako vyslanec v jiných městech, nejvíce však a o mnohých vedlejších věcech jsem vyjednával v Lakedaimonu. Proto tedy, abych odpověděl na tvou otázku, málokdy přicházím do těchto míst.

SOKRATES

To ovšem, Hippio, znamená, že jsi opravdu moudrý a dokonalý muž. Ty jsi v soukromém životě schopen brát od mladých mužů velké peníze, ale ještě více jim poskytovat, nežli zač peníze bereš, a i ve veřejném životě dovedeš svému městu prokázat dobrodiní, jak se sluší na člověka, který se

chce vyhnout opovržení a získat si dobrou pověst u mnohých lidí. Čím to však přijde, Hippio, že dávní mudrcové, jejichž jména jsou pro jejich moudrost slavná, jako například Pittakos, Bias, žáci milétského Thaléta a ještě i pozdější až po Anaxagoru, že ti všichni, nebo aspoň většina z nich se držela stranou od politických záležitostí?

HIPPIAS

Čím myslíš, Sokrate, že to bylo jiným, nežli tím, že k tomu neměli schopnosti a nestačili rozumem na obojí, na věci veřejné i soukromé?

SOKRATES

Cožpak, při Diovi, tak jako se zdokonalila jiné umění a staří řemeslníci jsou v porovnání s nynějšími k ničemu, můžeme říci, že se tak zdokonalilo i vaše umění sofistické a že naši předkové byli v moudrosti horší než my?

HIPPIAS

To ovšem říkáš velice správně.

SOKRATES

Kdyby nám tedy, Hippio, teď třeba znovuožil Bias, byl by k smíchu vedle vás. stejně jako o Daidalovi říkají sochaři, že kdyby žil dnes a tvořil taková díla, jaká ho udělala slavným, utřil by asi posměch.

HIPPIAS

Je to tak, Sokrate, jak to říkáš. Já však nicméně obvykle spíše a dříve chválím dávné mudrce a ty, kdo žili před námi, nežli své současníky, protože se chráním před závisti živých a obávám se hněvu mrtvých.

SOKRATES

Myslím, Hippio, že jednáš a uvažuješ moudře. Mohu ti dosvědčit, že máš pravdu a že se vaše umění skutečně zdokonalilo v tom, že dovede spolu s věcmi soukromými vyřizovat i věci veřejné. Gorgias, onen sofista leontinský, který sem k nám přišel z domova jako vyslanec kvůli věcem veřejným, neboť byl nejhodnější osobou z Leontinských pro vyřizování obecních záležitostí, se ukázal nejen jako výborný řečník před shromážděním lidu, nýbrž pořádal i soukromé schůzky, na nichž se scházel s mladými muži, vydělal tak veliké peníze a ty si pak z tohoto města odnesl. Nebo, chceš-li, náš přítel Prodikos, ten častokrát přicházel do různých míst s poselstvy; koneckonců naposledy přišel jako vyslanec z Keu; svou řeč před radou se velice proslavil a pořádal i schůzky v soukromí, kde se scházel s mladými lidmi a získal od nich fantastické sumy peněz. Z oněch starých mudrců nikdo nepovažoval za nutné vydělávat si peněžitou mzdu ani předvádět

ukázky své moudrosti před jakýmkoli čem. Byli natolik pošetilí, že neznali, jakou cenu mají peníze. Každý z obou posledních však ze své moudrosti získal více peněz než kdy vydělal jiný řemeslník kteréhokoli oboru; a Prótágoras vyvázal ještě daleko více.

HIPPIAS

V tomto směru, Sokrate, vůbec nic pořádného nevíš. Počivil by ses, kdybys věděl, kolik peněz jsem vydělal já. Ponechám stranou jiné a povím ti jen, jak jsem jednou přišel na Sicílii; přijíval tam Prótágoras, byl slavný a starší než já; ačkoli jsem byl mladší, vydělal jsem za krátký čas více než sto padesát min, a v jednom malém hnizd v Inyku, více než dvacet min. Když jsem potom přišel domů a přivezl si ty peníze, daroval jsem je svému otci a on se divil a byl užaslý stejně jako osamí spoluobčané. Skoro si myslím, že jsem vyvázal více peněz, nežli křesťikoli dva jiní sofisté dohromady.

SOKRATES

To je nádherné, Hippio, a podáváš mi veliký důkaz své moudrosti a moudrosti čestných lidí, o kolik se liší od moudrosti starých. Ti čestnější byli podle tvého měřítka veliči hlupáci. Anaxagorovi prý se přihodilo něco docela opatrného, nežli se stává vám. Počděl prý veliký majetek, ale zanedbal ho

a přišel o všechno, tak málo byl schopen rozumné úvahy. I o jiných z dávných mudrců se vypravují podobné věci. Myslím, že podáváš výtečný důkaz o tom, že dnešní mudrci jsou moudřejší než jejich předchůdci; je to ostatně dosti rozšířené mínění, že mudrci sám má být především chytrý pro sebe; nejlepší je zřejmě ten, kdo vydělavá nejvíce peněz.

Ale dosti o tom, jen mi ještě pověz, ve kterém městě z těch, do nichž jsi přišel, jsi vydělal nejvíce? Určitě v Lakedaimonu, protože jsi tam byl nejčastěji, ne?

HIPPIAS

Ví sám Zeus, Sokrate, nikoli.

SOKRATES

Co to říkáš? Snad dokonce nejméně?

HIPPIAS

Vůbec nikdy ani vlnou.

SOKRATES

To mi říkáš neuvěřitelný čiv. Hippio. A pověz mi, je ta tvá moudrost nechochná přivést k pokroku ve ctinosti ty, kdo ji pěstují a užijí se jí?

HIPPIAS

Dokonce k velikým pokrokům, Sokrate.

SOKRATES

Sny Inyčanů jsi dovedl přivést na cestu pokroku, ale u Spartanů jsi neuspěl?

HIPPIAS

Do úspěchu mi scházelo mnoho.

SOKRATES

Je to snad tím, že se Siciláné chtějí stát lepšími, kdežto Lakedaimonští ne?

HIPPIAS

Ale ano, Sokrate, i Lakedaimonští.

SOKRATES

Nebo snad nemají peníze, a proto tě nechtějí poslouchat?

HIPPIAS

Ani to ne, peněz mají dost.

SOKRATES

Čím to tedy může být, že mají snahu i peníze, a ačkoli jsi jim mohli poskytnout výborné služby, přece tě penězi nezahradili a poslali domů? Není to snad tím, že by Lakedaimonští dovedli své syny lépe vychovávat nežli ty? Kdybychom to takhle řešili, souhlasil bys?

HIPPIAS

To v žádném případě.

SOKRATES

Nebo se ti nepodařilo přesvědčit mladíky v Lakedaimonu, že se stykám s tebou více zdokonalí ve ctinosti nežli stykem se svými lidmi, či snad jsi neuměl vyložit jejich otcům, že bude lépe, když ti

své syny světi, nežli aby se o ně starali sami, pakliže mají zájem o jejich prospěch? Přece snad nežárlili na své syny proto, že se stanou co nejdokonalejšími.

HIPPIAS

Nemyslím, že by byli žárlivi.

SOKRATES

A přece je Lakedaimón obcí spofádanou.

HIPPIAS

Jakpak by ne.

SOKRATES

V době uspořádaných obcích se ctinost zajisté těší opravdu veliké úctě.

HIPPIAS

Nepochybně.

SOKRATES

Ty pak nejlépe z lidí víš, jak ctinost předávat druhým?

HIPPIAS

Ovšemže, Sokrate.

SOKRATES

Kdyby někdo uměl výborně vyučovat jízde na koni, netušil by se z celého Řecka největší úctě v Thesálii a nevydělal by hromadu peněz i jinde, kde by o to byl zájem?

HIPPIAS

To je pravděpodobné.

SOKRATES

Ty se domníváš, kamaráde, že člověk, který dovede dávat velice cenné hodiny ctnosti, se nebudete těšit v Lakedaimonu velice úctě a nevydělá tam hromadu peněz, bude-li chová podobně jako v jiném dobře uspořádaném řeckém městě, kdežto na Sicílii, a dokonce v Inyku se mu to podaří? Tomu mám věřit, Hippiu? Poslechnu, až poručíš.

HIPPIAS

V Lakedaimonu je, Sokrate, nevlastenecké měnit obyčje, právě tak jako vychovávat syny jinak, nežli je zvykem.

SOKRATES

Co to povidáš? U Lakedaimonských není vlastenecké jednat správně, nýbrž stále chybovat?

HIPPIAS

To bych neřekl, Sokrate.

SOKRATES

Což by nejednali správně, kdyby vychovávali svou mládež lépe, a nikoli horš?

HIPPIAS

Zajisté, ale vychovávat podle cizí výchovné metody je v nich proti zákonu. Tam si buď jst, že bych od nich dostal peněz daleko nejvíc, kdyby tam vůbec někdo dostával záplaceno za vyučování; rádli mě

totiž poslouchají a chválí mě. Leč, jak pravím, odpovídá to jejich zákonům.

SOKRATES

Co myslíš, Hippiu, je v obci zákon škod nebo prospěšným zařízením?

HIPPIAS

Podle mého názoru se ustanovuje proto, aby špěl, někdy však i škodli, když je udělán špat

SOKRATES

Cožpak ti, kdo zákon ukládají, tak nežlní i aby obci co nejvíce prospěli? Bez něho přece ve spřádané obci žít.

HIPPIAS

Pravdu dělš.

SOKRATES

Když se ti, kdo mají v úmyslu zákony uklá minou s dobrem, pak se minuli s právem i s zákona, co myslíš?

HIPPIAS

Přesně vzato je tomu tak, Sokrate, ale lii obyčje tak nechápou.

SOKRATES

Kteří lidé, Hippiu, moudří nebo nevědomci

HIPPIAS

Většina.

SOKRATES

Ta většina, jsou to ti, kdo znají pravdu?

HIPPIAS

Ale kdepak!

SOKRATES

Moudří lidé však zajisté soudí, že pro všechny lidi je vhodnějším zákonným ustanovením to, co je jim prospěšné, a nikoli to, co je pro ně škodlivé, nemyslíš?

HIPPIAS

Souhlasím s tebou, protože je to pravda.

SOKRATES

Pravda je tedy taková, za jakou ji mají moudří?

HIPPIAS

Zajisté.

SOKRATES

Takže by bylo pro Lakedaimonské užitečnější, jak pravíš, kdyby se raději řídili tvou výchovnou metodou, i když je cizí, nežli svou domácí.

HIPPIAS

A mám pravdu, když to tvrdím.

SOKRATES

Tvrdíš ovšem i to, Hippiu, že lépe odpovídá zákonům, co je užitečnější?

HIPPIAS

Rekl jsem to přece.

SOKRATES

Podle tvé zásady tedy lépe odpovídá zákonům, když syny Lakedaimonských vychovává Hippias, kdežto otcovská výchova je spíš protizákonná, pokud ovšem opravdu od tebe získají více.

HIPPIAS

To přece získají, Sokrate.

SOKRATES

Lakedaimonští tedy porušují zákon, když odmítají ti dát peníze a svěřit své syny.

HIPPIAS

V tom s tebou souhlasím; mám dojem, že mluvíš jako mě; advokát, a není mou věcí, abych se proti tomu bránil.

SOKRATES

Takže jsme, kamaráde, přišli na to, že Spartané porušují zákon, a to velice závažně, ač si při tom myslí, že jednají naprosto přesně podle zákona. Vy chvalují tě, Hippiu, a rádli tě poslouchají, ale proboha proč? Snad proto, že to, co ty velice dobře víš, se týká hvězd a nebeských událostí?

HIPPIAS

Ale kdepak, takové řeči vůbec nesnášejš.

SOKRATES

Nebo snad rádli poslouchají něco o geometrii?

HIPPIAS

To vůbec ne, vždyť mnozí z nich, abych tak řekl, ani neumějí počítat.

SOKRATES

Neposlouchají tedy příliš rádi, když jim vykládáš

o počtece.

HIPPIAS

To opravdu ne, při Diovi.

SOKRATES

A co ty věci, které ty umíš nejlépe z lidí rozebírat, síle hlásek, slabik, rytmů a melodií?

HIPPIAS

Kdepak! o melodiích a hláskách, drahý příteli!

SOKRATES

Co tedy od tebe rádi poslouchají a zač tě chválí? Sam mi pověz, protože to nedovedu uhodnout.

HIPPIAS

Nejraději poslouchají o rodokmenech héroů a lidí, Sokrate, o zakládání měst, jak se zakládala v dávných dobách, a vůbec všechno, co se týká dávné minulosti. Ty všechny věci jsem musel kvůli nim prostudovat a důkladně se naučit.

SOKRATES

To jsi měl při Diovi štěstí, Hippio, že nechcešli to nikom... aby jim vy počítal všechny naše archonty

od Solóna počínaje, jinak bys byl měl co dělat, aby sis je zapamatoval.

HIPPIAS

Proč, Sokrate? Padesát jmen si zapamatuji, jakmile je jednou uslyším.

SOKRATES

Máš pravdu, neuvědomil jsem si, že máš takovou paměť. Vidím, že se ti Lakedaemónští obdivují jako člověku, který mnoho ví, a že u nich svým vyprávěním pěkných historek zastáváš stejnou funkci, jako stařena u dětí.

HIPPIAS

Je to skutečně tak, Sokrate; nedávno jsem u nich měl úspěch výkladem o tom, jakým studiem se má mladý člověk zaměstnávat. Na ten námět jsem složil velice pěknou řeč, která mimo jiné vyniká i krásným slovním vyjádřením. Téma a začátek je asi takovýto. Když bylo Tróje dobyto, pravi se tam, pjal se Neoptoiemos Nestora, jakými ušlechtilými činy se má zaměstnávat mladý člověk, aby ziskal slávu. Nestor mu na to odpovídá a dává mu velmi užitečné rady. Tu řeč jsem tam přednesl a hodlam ji přednášet i tady, za tři dni ve škole Feidostratové, kromě jiných věcí, které stojí za poslech. Požádal mě o to Eudikos, syn Apemantův. Doufám, že

přijdeš a přivedeš i jiné, kteří budou schopni vyslechnout a posoudit, co říkám.

SOKRATES

Stane se tak, Hippio, dopustí-li bůh. Tedy však mi odpověz na malou otázku, neboť jsi mi ji právě včas připomněl. Nedávno mě kdosi, vážený příteli, uvedl do rozpaků při nějaké debatě, když jsem některé věci odsuzoval jako ošklivé a jiné hájil jako krásné. Položil mi ironicky takovou otázku: „Jak to víš, Sokrate,“ pravil, „které věci jsou krásné a které ošklivé. Dovedl bys mi snad říci, co to je krásna?“ — Na to mi rozum nestačil a nevěděl jsem, jak mu správně odpovědět. Po odchodu z té společnosti jsem měl na sebe zlost, nadával jsem si hlupáků a rozhodl jsem se, jakmile potkám prvního z vás moudrých, že ho vyslechnu, poučím se, naučím si odpovědět a vrátím se k tomu tazateli, abych se s ním v té věci znovu utkal. Pravím ti tedy, že mi přicházíš vhod. Pouč mě důkladně, co je to krásna, a pokud se mi o nejpešněji odpovědět, abych nebyl pro smích, až se mě někdo zeptá podruhé. Jistě to bezpečně víš a je to asi jen maličkost mezi mnohými věcmi, které ovládáš.

HIPPIAS

Ovšemže je to maličkost, Sokrate, při Diovi, nestojí to ani za řeč, abych tak řekl.

SOKRATES

To se tedy snadno naučím a už mě v debatě nikdo neporazí.

HIPPIAS

Nikdo, Sokrate, samozřejmě, protože by jinak moje věda nestála za nic a byla by pro kočku.

SOKRATES

Při Héře, to jsi řekl dobře, Hippio, jestliže toho člověka porazíme. Nebude ti vadit, když ho budu napodobovat a když budu proti tvým odpovědím klást námítky, abys mě to tím způsobem lépe naučil? V namítání mám snad trochu zkušenosti. Nemáš-li nic proti tomu, rád bych ti odporoval, abych se tím důkladněji poučil.

HIPPIAS

Klidně odporuj. Vždyť je to, jak jsem právě řekl, bezvýznamná otázka; naučil bych tě odpovídat na otázky daleko obtížnější, takže by tě žádný člověk v debatě nemohl porazit.

SOKRATES

Jak krásná to slova! Když tedy dovolíš, vpravím se co nejlépe do role svého protivníka a pokusím se ti klást otázky. Kdybys mu přenesl rozpravu, o níž jsi se zmínil, tu o krásných zaměstnáních pro mladé lidi, vyslechl by tě, a když bys domluvil, nepal by se tě nejdříve na nic jiného než právě na tu

krásu; má to tak ve zvyku. Ptal by se asi: „Cizince z Élidy, nejsou spravedliví spravedlivými právě svou spravedlivostí?“ — Odpověz, Hippiu, jako kdyby se ptal on.

HIPPIAS

Odpovím, že spravedlivostí.

SOKRATES

Spravedlivost je tedy něco skutečného, ne?

HIPPIAS

Ovšemže.

SOKRATES

Takže i mudrci jsou moudří svou moudrostí a krásné věci jsou krásné svou krásou?

HIPPIAS

Jak jinak?

SOKRATES

I tyto věci tedy náleží mezi skutečnosti, jinak by neměly ten účinek.

HIPPIAS

Jsou to skutečnosti, samozřejmě.

SOKRATES

A co krásné věci, nejsou krásné právě svou krásou?

HIPPIAS

Ano, svou krásou.

SOKRATES

Při sám pes, Hippiu, to jsi odpověděl krásné a výstižně. Když mu tedy takto odpovím, zodpovím tím jeho otázku beze zbytku a správně a on mi nebude moci nic namítnout?

HIPPIAS

Jak by ti mohl, Sokrate, něco namítnout, když je to mínění všech lidí, a když ti všichni posluchači dosvědčí, že máš pravdu?

SOKRATES

Dejme tomu, že ano. Řekněme tedy, Hippiu, že přijmu za své, co mi říkáš. On však se mne zeptá asi takto: „Nuže, Sokrate, odpověz: když jsou krásné všechny ty věci, o nichž ses zmínil, a je-li krásna něco skutečného, pak jsou krásné právě tím, ne?“ — Já mu na to řeknu, pakliže krásná dívka je krásna, pak existuje něco, co dělá krásné věci krásnými.

HIPPIAS

Myslíš, že se pokusí vyvracet, že krásna není to, co říkáš, a když se o to pokusí, že se nezesměšní?

SOKRATES

Že se o to pokusí, můj podivuhodný učený příteli, to dobře vím. Zdá se tím pokusem zesměšnit, to se teprve ukáže. Povím ti, co řekne.

SOKRATES

Tedy i ta je skutečností?

HIPPIAS

Je, ale co na tom záleží?

SOKRATES

„Pověz mi tedy, cizince,“ řekne můj odpůrce, „co to je ta krásna?“

HIPPIAS

Nepotřebuje tazatel, Sokrate, vědět: něco jiného, totiž co je krásné?

SOKRATES

Myslím, že ne, Hippiu, jen co je to krásna.

HIPPIAS

Jaký je v tom rozdíl?

SOKRATES

Myslíš, že není?

HIPPIAS

To je přece totéž!

SOKRATES

Je mi jasné, že ty to víš lépe. Leč uvažuj, příteli: neptá se tě, co je krásné, nýbrž co je to krásna.

HIPPIAS

Chápu, příteli, a odpovím mu, co je to krásna, takže mi vůbec nebude moci nic namítnout. Mám-li říci pravdu, tedy věz, Sokrate, že krásná dívka, to je krásna.

HIPPIAS

Mluv tedy.

SOKRATES

„Ty jsi rozkošný, Sokrate,“ řekne, „krásná klisna tedy není krásna, i když sám bůh jí ve věštbě velebil?“ — Co mu na to řekneme, Hippiu? Uznáme, že krásná klisna je krásna? Jak bychom se mohli odvážit popírat, že krásné není krásné?

HIPPIAS

To máš pravdu, Sokrate, ostatně to i bůh správně pověděl: i nás v Élidě se rodí velice krásné klisny.

SOKRATES

„Dobrá,“ řekne na to on. „A co krásná lyra, to není krásna?“ — Uznáme to, Hippiu?

HIPPIAS

Ano.

SOKRATES

Nato se on zase zeptá — vím to docela určitě, protože znám jeho povahu — „Drahoušku, a co krásný hrnec, to snad není krásna?“

HIPPIAS

Co je to za člověka, Sokrate? Nějaký nevzdělanec, který se opovažuje uvádět taková obyčejná slova ve vážné rozpravě.

SOKRATES

Je takový, Hippiu, nevychovaný a hrubý, zajímá

ho jenom to, co je pravda. Přesto však je třeba mu odpovědět. Řeknu napřed, co si myslím. Je-li hrnec výrobkem dobrého hrnáře, kulatý a dobře vypálený, jako bývají některé krásné dvouúché hrnce, do nichž se vejde šest džbánů, docela pěkné, kdyby se jeho otázka týkala takového hrnce, museli bychom souhlasit, že je krásný. Přece bychom nefekli, že není krásné, co krásné je.

HIPPIAS

To by nešlo, Sokrate.

SOKRATES

„I krásný hrnec je tedy krásna, není-liž pravda,“ řekl on. — Odpověz.

HIPPIAS

Myslím, že je to takhle, Sokrate; i takové nářadí je krásné, když je krásně upravené, ale celkem vzato je nelze považovat za krásu ve srovnání s klisnou nebo dívkou či jinými věcmi opravdu krásnými.

SOKRATES

Budíž. Vidím, Hippio, že mu musíme na jeho otázku odpovědět takto: „Člověče, ty nevíš, že je pravdivý Hérakleitův výrok, že i nejkrásnější opice je ošklivá, když ji srovnáme s pokolením lidským, a právě tak i nejkrásnější hrnec je ošklivý ve srovnání s dívkami, jak praví učený Hippias.“ — Není to tak, Hippio?

HIPPIAS

Velice správná odpověď, Sokrate.

SOKRATES

Poslýž tedy. Dobře vím, že na to řekne: „Jak to, Sokrate? Když někdo srovná dívky s bohyněmi, neodpadne to tak jako při srovnávání hrnců s dívkami? Neukáže se, že i nejkrásnější dívka je ošklivá? Cožpak Hérakleitos, kterého se dovoláváš, neřiká také, že nejmoudřejší z lidí bude vedle boha vypadat jako opice i moudrostí i krásou i ve všem ostatním?“ — Priznáme, Hippio, že je nejkrásnější dívka vedle bohyně ošklivá?

HIPPIAS

Kdo by proti tomu mohl něco namítat, Sokrate?

SOKRATES

Když to tedy uznáme, zasměje se a řekne: „Vzpomínáš si, Sokrate, nač jsem se tě ptal?“ — „Ptal ses,“ odpovím mu já, „co je to právě krásna jako taková.“ — „A na otázku o podstatě krásy,“ on na to, „mi uvádíš něco — sám jsi to řekl — co není ani krásné ani ošklivé.“ — „Je to tak,“ odpovím, „či co mi radíš, příteli, abych řekl?“

HIPPIAS

Já bych řekl: „Pravdu říká, že vedle bohů lidské pokolení krásné není.“

SOKRATES

„Kdybys se tě byl na začátku zeptal,“ on na to, „co je krásné a co ošklivé, pak by odpověď, kterou jsi mi právě dal, byla správná. Stále si ještě myslíš, že krásna jako taková, kterou se všechny věci přiozdobují a která způsobuje, že vypadají jako krásné, když se k nim přidá, že je to dívka, či klisna nebo lyra?“

HIPPIAS

Dobrá, Sokrate; jestliže hledá tohle, pak mu odpovím velice snadno, co to je krásna, kterou se všechno přiozdobuje, takže to vypadá jako krásné, když ona se k tomu připojí. Hlupek je to, který se v krásných věcech nevyzná. Jestliže mu odpovíš, že to krásno, na které se ptá, není nic jiného než zlato, zmilne a nepokusí se ti odporovat. Vím přece všichni, že jakmile se k něčemu přidá zlato, zlatem ozdobeno vše vypadá krásně, i když to předtím vypadalo ošklivé.

SOKRATES

Ty toho člověka neznáš, Hippio, jak je vytrvalý, nedá se lehce odbýt!

HIPPIAS

Co na tom, Sokrate. Se správnou odpovědí se spokojit musí, jinak bude lidem pro smích.

SOKRATES

Nejenže se, vzácný příteli, s touto odpovědí nespokojí, spíše si ještě bude ze mne tropit šušky a řekne: „Ubohý slepče, myslíš, že je Feidias špatný umělec?“ — Myslím, že mu řeknu, že vůbec ne.

HIPPIAS

A to řekneš správně, Sokrate.

SOKRATES

Ověšmež správně. Nato, když s ním budu souhlasit, že je Feidias dobrý umělec, řekne on: „Myslíš, že Feidias neznal krásu, o které mluvíš?“ — „Protožpak,“ nato já. — „Protože neudělal Athéně oči ze zlata,“ řekne, „ani tváře, ani nohy ani ruce, což by byl měl učinit, jestliže je zlato věci nejkrásnější. Udělal to vše ze slonové kosti; zřejmě chýbil svou nevědomostí, protože nevěděl, že právě zlato zkrásňuje všechno, k čemu se přidá.“ — Co mu na to odpovíme, Hippio?

HIPPIAS

To není těžké. Řekneme mu, že Feidias udělal dobře, neboť i slonovina je tuším věc krásná.

SOKRATES

„Proto on také,“ odpoví můj odpůrce, „neudělal ze slonoviny i oční panenky, nýbrž z mramoru, a hledal seč byl takový mramor, který se slonovině

podobá co nejvíce. Což i krásný kámen je krásá?"

— Přistoupíme na to, Hippió?

HIPPIAS

Přistoupíme; tam, kde je ho vhodně použite.

SOKRATES

A kde není vhodný, tam je ošklivý? Máš to uznat nebo ne?

HIPPIAS

Uznej; pokud se nehodí.

SOKRATES

„Tak jak je to, ty učený člověče,“ řekne on. „nepůsobí slonovina a zlato, že věci vypadají krásně, když se jich vhodně použije, a že vypadají ošklivě, když se jich použije nevhodně?“ — Budeme ti to muset vyvracet, nebo uznáme, že má pravdu?

HIPPIAS

Tohle uznáme, že co se kam hodí, to věci zkrášluje.

SOKRATES

„Když někdo naváhí ten krásný hrnec, o kterém jsme právě mluvili, plný hrachové kaše,“ natc zase on, „hodí se k němu měchačka zlatá nebo z fíkového dřeva?“

HIPPIAS

O jakém člověku to proboha mluvíš, Sokrate, nechceš mi říci, kdo to je?

z fíkového dřeva lépe hodí nežli zlatá,“ řekne ten člověk, „pak snad je určitě krásnější, neboť jsi, Sokrate, souhlasil, že co se hodí, je krásnější, nežli co se nehodí, není-liž pravda?“ — Tak co, Hippió, budeme souhlasit, že je měchačka z fíkového dřeva krásnější nežli zlatá?

HIPPIAS

Chceš, abych ti, Sokrate, řekl, jakou definici krásy unikneš jeho záplavě slov?

SOKRATES

Jakpak by ne, ale ne dřív než mi povíš, o které z těch dvou měchaček, o nichž jsem mluvil, mu mám odpovědět, že se hodí a že je krásnější.

HIPPIAS

Řekni mu, chceš-li, že ta fíková.

SOKRATES

A teď pověz, co jsi chtěl říci. Z poslední odpovědi, budu-li totiž tvrdit, že krásá je zlato, nevyplyne mi, jak se zdá, co je krásnější, zda zlato nebo fíkové dřevo. Jaká je teď tvá další definice krásy?

HIPPIAS

Povím ti to. Zdá se mi totiž, že hledáš pro svou odpověď takovou krásu, která se nikdy, nikde a nikomu nebude jevit jako ošklivá.

SOKRATES

Výborně, Hippió, teď jsi to krásně pochopil.

SOKRATES

Stejně ho neznáš, i kdybych ti řekl jeho jméno.

HIPPIAS

Ale poznávám hned, že je to nějaký pitomec.

SOKRATES

Je to strašný protivá, Hippió. Ale ať je jaký je, co mu řekneme? Která z těch dvou měchaček se hodí k hrachové kaši a k hrnci? Zřejmě ta z fíkového dřeva, ne? Dodává kaši příjemnou vůni, a potom, kamaráde, hrnec se s ní nerozbije, takže se kaše nevylijí a neuhásí oheň a hodovníci se nemusejí obejít bez tak vytečeného jídla. To všechno by mohla zlatá měchačka způsobit, takže myslím, že musíme říci, že se nám měchačka z fíkového dřeva lépe hodí nežli zlatá, leda že bys ty byl jiného názoru.

HIPPIAS

Hodí se lépe, Sokrate, ale já bych se s tím člověkem o takových otázkách ne bavil.

SOKRATES

Správně, příteli, pro tebe se nesluší, aby ses mazal s takovými ošklivými slovy, když jsi tak krásně oblečen, krásně obut a slavný pro svou moudrost po celém Řecku; ale mně na tom nesejde, zda se kvůli tomu člověku umažu. Mne tedy předem pouč a kvůli mně odpověz. — „Jestliže se tedy měchačka

HIPPIAS

Tedy poslyš a uvědom si, že můžeš prohlásit, že se vůbec v ničem nevyznám, pakliže někdo najde nějakou námitku.

SOKRATES

Tak spust' honem, proboha!

HIPPIAS

Pravím tedy, že vždy, ve všech ohledech a všude je pro člověka nejkrásnější, když je bohat, zdrav a těší se mezi Řeky účt, a když zestárnuv a obstarav krásný pohřeb svým rodičům, sám dojde krásného a velkoištěného pohřbu od svých potomků.

SOKRATES

No ne, Hippió, jak podivuhoně a vznešeně a sobě přiměřeně jsi to řekl! Při Hére — obdivuji se ti, jak mi připadáš laskavý, když mi tak ze všech sil pomáháš! Leč tím toho můžeš přece jen nezásáhneme a o to víc se nám teď vsune, tomu věř.

HIPPIAS

Zbytečný smích to bude, Sokrate; pokud proti tomu nemá co říci, ať se směje, bude se smát sám sobě a ti, kdo budou při tom, si z něho budou tropit šašky.

SOKRATES

Možná, že je to tak. Ale já spíš předpovídám, že po této odpovědi dostane chuť nejen se mi vysmát,

HIPPIAS

Nač dostane chuť?

SOKRATES

Bude-li mít náhodou po ruce hůl a nespasím-li se před ním útěkem, určitě se pokusí mi natlouci.

HIPPIAS

Co to povídáš? Je ten člověk nějaký tvůj pán, a kdyby to udělal, nikdo by ho neodvedl a nepotrestal? Nebo snad není ve vašem městě žádná spravedlnost a je dovoleno, aby se občané navzájem tloukli?

SOKRATES

Nic takového není dovoleno.

HIPPIAS

Bude tedy zajisté potrestán, když tě nespravedlivě uhodí.

SOKRATES

Nezdá se mi, že by to bylo nespravedlivé, Hippio, nikoli! Kdybych mu dal tuto odpověď, pak myslím že by mi nabíl právem.

HIPPIAS

Začínám si to také myslet, Sokrate, když se toho sám tak bojíš.

SOKRATES

Mám ti povědět, proč se obávám, že budu právem

bit, když takto odpovím? Či i ty mě budeš bit bez rozsudku? Chceš mě vyslechnout?

HIPPIAS

To by bylo zlé, Sokrate, kdybych tě nevyslechl. Co mi tedy povíš?

SOKRATES

Povím ti to stejným způsobem jako dosud, tím že budu napodobovat svého protivníka, abych ti neřikal nepřijemná a ostrá slova, kterými bude častovat on mě. On mi řekne: „Dej dobrý pozor, Sokrate, myslíš, že není právem bit ten, kdo zazpívá falešně takový dlouhý dithyramb a tím uteče daleko od dané otázky?“ — „Jak to,“ zeptám se já, a on odpoví: „Jakže? Ty si nepamatuješ, že jsem se tě ptal, co je krása, která když se přidá k žemukoli, způsobí, že je to krásné, ať jde o kámen, dřevo, člověka, boha či jakýkoli čin nebo jakoukoli poučku? Ptám se tě, člověče, co je samotná krása, a ty mě nechápeš o nic víc, než jako kdybych mluvil do kamene, a to do mlynského, který nemá ani uši ani mozek!“ — Nebudeš se snad zlobit, Hippio, když se polekám a odpovím mu na to: „Ale vždyť přece Hippias říkal, že tohle je krása! Ptal jsem se ho přece stejnými slovy, jako ty mne, co je krása vždycky a pro každého!“ — Co na to řekneš? Nebudeš se zlobit, když mu to řeknu?

HIPPIAS

To přece, Sokrate, dobře vím, že to, co jsem pravil, je krásné pro všechny lidi a každý to bude za krásu považovat.

SOKRATES

„A bude to opravdu krása pro všechny?“ ozve se zase náš muž, „krása přece musí zůstat krásou pro vždycky!“

HIPPIAS

To jistě.

SOKRATES

„I v minulosti?“ zeptá se on.

HIPPIAS

I v minulosti.

SOKRATES

„Cizinec z Élidy tedy tvrdí,“ ujme se slova můj protivník, „že i pro Achillea byla krása, když byl pohřben později než jeho předkové, i pro jeho děda Ajaka a pro ostatní, kteří jsou potomky bohů, i pro samotné bohy?“

HIPPIAS

Co to povídáš? Jdi do háje! Otázky toho člověka zavánějí bezbožností, Sokrate!

SOKRATES

Co chceš? Je snad méně bezbožné tvrdit, že je to tak, když otázka zněla jinak?

HIPPIAS

Možná že není.

SOKRATES

„A to je nejspíš tvůj případ,“ řekne zase on, „když tvrdíš, že pro všechny a provždycky je krása být pohřben svými potomky a pohřbit své rodiče. A což Hérakles a všichni ti, o nichž jsme právě mluvili, to nebyli jedni ze ‚všech‘?“

HIPPIAS

Ale já jsem přece nemluvil o bozích.

SOKRATES

Ani o héroech, jak se zdá.

HIPPIAS

Ne o těch, kteří byli syny bohů.

SOKRATES

Tedy o těch, kdo syny bohů nebyli?

HIPPIAS

Zajisté.

SOKRATES

Podle tebe to tedy zase vypadá tak, že co je pro některé z heroů hrozné, bezbožné a potupné, jako pro Tantara, Dardana a Zéthna, je krásné pro Pelopa a jiné, kteří jsou podobného původu.

HIPPIAS

To je můj názor.

SOKRATES

„Takže ty myslíš,“ budou slova mého protivníka, „i když jsi to tak neřekl, že poňbit své rodiče a být poňben od svých dětí je někdy pro někoho potupné. Dále z toho plyne, jak se zdá, že není možné, aby toto bylo a zůstalo krásou pro všechny, neboť je to stejně jako ony dřívější příklady, totiž dívka a hrnec. Tohle však je ještě více k smíchu, protože je to krása pro některé a pro jiné nikoli. Vůbec se ti dnes ne-daří, Sokrate, dát mi odpověď na otázku, co je to krása.“ — Takhle a takovými slovy mě po právu vyplisní, když mu dám takovou odpověď.

Přibližně takto se mnou obyčejně mluví, Hippio. Někdy, jako by se smíloval nad mou nezkušeností a nevědomostí, mi sám navrhne odpověď na svou otázku, ať jde o to, co myslím, že je to krása, nebo o něco jiného, nač se mne právě ptal, nebo o čem byla řeč.

HIPPIAS

Co tím chceš říci, Sokrate?

SOKRATES

Povím ti to. Řekne mi: „Nešťastníku Sokrate, přestaň s takovými odpověďmi, vždyť jsou hloupé a dají se snadno vyvrátit. Podívej se blíže na to, zda snad není krása v tom, co jsme před chvílkou kritizovali, když jsme pravili, že zlato je krása tam, kam

ho hodí, kdežto tam, kam se nehodí, nikoliv, a že to platí o všem, k čemu se přidá. Podívej se na zub samotné představě toho, že se něco k něčemu hodí, jaká je její povaha a zda snad právě to není krása.“ — Já jsem si zvykl v takových případech pokážď souhlasit, neboť nevím, co bych na to řekl. Myslíš, Hippio, že je krása to, co se hodí?

HIPPIAS

Určitě, Sokrate.

SOKRATES

Prozkoumejme to, abychom se nenapálili.

HIPPIAS

Dobrá, zkoumejme.

SOKRATES

Tak se podívej: řekneme, že se něco hodí tehdy, když jako přídavek působí tak, že se všechno, k čemu je to připojeno, jeví jako krásné, nebo působí tak, že je to krásné, nebo není pravda ani jedno ani druhé?

HIPPIAS

Já myslím —

SOKRATES

Co z toho obojího?

HIPPIAS

Že to působí tak, že věci vypadají jako krásné. Je to, jako když si někdo vezme na sebe bezvadně

padnoucí oděv nebo obuv; vypadá krásněji, i když je jinak směšný.

SOKRATES

Pak by ovšem to, co se hodí, činilo věci krásnějšími, než opravdu jsou, a byla by to zřejmě klamná krása. To by asi nebylo, co hledáme, Hippio. My přece hledáme, čím jsou všechny krásné věci krásné; podobné jako to, co činí všechny veliké věci velikými, totiž oč jině přesahují; to přece činí věci velikými, a i když tak nevypadají, přece přesahují, protože musejí být velké. Takto se také ptáme, co je krása, jejíž pomocí je všechno krásné, ať už to krásně vypadá nebo ne. Co se hodí, to asi není, neboť to činí věci krásnějšími, než jsou — to jsou tvo slova —, a nedovoluje vidět věci takové, jaké jsou ve skutečnosti. Musíme se pokusit nějak definovat, co činí věci krásnými, jak už jsem řekl, ať už tak vypadají nebo ne; to totiž hledáme, když pátráme po tom, co je krása.

HIPPIAS

Ale to, co se hodí, působí svou přítomností, že věci jsou krásné i krásně vypadají.

SOKRATES

Myslíš, že není možné, aby se věci skutečně krásné nejevily jako krásné, když je v nich to, co je činí krásnými?

HIPPIAS

To není možné.

SOKRATES

Dohodněme se, Hippio, nejprve, zda všechno, co je skutečně krásné, ať už jde o obyčej nebo o jednání, je také za krásné považováno a jeví se tak vždy a všem, anebo právě naopak to lidé neuznávají a vedou o to nejvíce sporů a bojů i v soukromých stycích i ve veřejném životě měst?

HIPPIAS

Spíše to druhé, Sokrate, neuznávají to.

SOKRATES

Asi by tomu tak nebylo, kdyby se to nutně jako krásné jevílo; a jevílo by se tak, kdyby to, co se hodí, byla krása sama, a ne jen něco, co způsobuje, že věci jsou krásné a krásně vypadají. Kdyby tedy to, co se hodí, bylo také tím, co krásu věci tvoří, pak by to byla ta krása, kterou hledáme, a ne pouze něco, co působí, že věci krásně vypadají. Pakli ovšem: to, co se hodí, působí jen, že věci krásně vypadají, pak to není ta krása, kterou hledáme. Jedno působí, že věci krásné jsou, kdežto způsobit, aby věci vypadaly i byly nejen krásné, ale jakékoli, to nemůže mít tutéž příčinu. Vyberme si tedy; působí to, co se hodí, že věci vypadají krásné, nebo že krásné jsou?

HIPPIAS

Myslím spíš, že tak vypadají, Sokrate.

SOKRATES

To jsem blázen, Hippio, uniká nám poznání, co vůbec je krása, neboť co se hodí, se nám ukázalo jako něco jiného než krása.

HIPPIAS

Na mou duši, Sokrate, to mě velice překvapuje.

SOKRATES

Ale my se, kamaráde, nevzdáme. Mám ještě trochu naděje, že objevíme, co krása je.

HIPPIAS

Samozřejmě, Sokrate, vždyť to není tak těžké najít. Jsem přesvědčen, že ti to povím přesněji než přenosť sama, pakli budu o tom chvíli uvažovat o samotě.

SOKRATES

Něříkej, Hippio, velká slova. Vidíš, kolik nám to dalo práce; dej pozor, ať se to na nás nerozloží a neutěe nám ještě dáte. Ale asi se mylím, vždyť ty to snadno rozluštíš, jakmile jen budeš o samotě. Ale raději proboha hledej přede mnou, a chceš-li, pátrej se mnou jako dosud. Najdeme-li, dobrá; ne-najdeme-li, myslím, že se spokojím se svým osudem, a ty to pak snadno vypátráš, až budeš sám. Když to objasníme teď spolu, nebudu tě už otravo-

vat otázkami, co to je, co jsi objevil sám. Podívej se ještě na tohle, zda myslíš, že je to krása. Já tvrdím, že je, ale vezmi rozum do hrsti a prozkoumej to, abych nemluvil hlouposti: krása nechť je pro nás to, co je užitečné. Vede mě k tomu: toto: říkáme, že jsou krásné nikoli ty oči, kterými zřejmě není možno hledět, nýbrž takové, které jsou pro vidění užitečné. Je to tak?

HIPPIAS

Ano.

SOKRATES

A když jde o celé tělo, neříkáme, že je krásné, když je schopné běhat nebo zápasit, a podobně zase u zvířat, u koně, kohouta, křepečky či u všech nástrojů a dopravních prostředků: jak pozemských, tak i námořních plavidel a válečných lodí, u všech hudebních nástrojů a nářadí pro různá řemesla, a chceš-li, i u lidských činnosti a zákonů, to všechno budeme asi nazývat stejně; u všechno budeme přibližet, jaké je to povahy, jak to bylo vyrobeno, kde to je, a krásným nazveme. Co bude užitečné, tam, kde to bude užitečné, k čemu a kdy — a co ve všech těchto ohledech nebude k ničemu, nazveme ošklivým. Nejsi téhož názoru, Hippio?

HIPPIAS

Jsem.

SOKRATES

Řekneme tedy správně, že ze všech věcí jsou krásné ty, které jsou užitečné.

HIPPIAS

Ovšemže správně, Sokrate.

SOKRATES

Jestliže některá věc je schopná způsobit něco, k čemu je uzpůsobena, pak je proto užitečná, a která toho schopná není, je asi neúčinná, že?

HIPPIAS

Samozřejmě.

SOKRATES

Schopnost je tedy krása a neschopnost je ošklivost?

HIPPIAS

Určitě. Že je tomu tak, nám přece, Sokrate, do-svědčuje i politika: být schopným politikem ve vlastní obci je věc ze všech nejkrásnější, kdežto být neschopným je velice ošklivé.

SOKRATES

Správné pravíš. Ale proboha, Hippio, není stejným způsobem i moudrost věcí ze všech nejkrásnější a nevědomost ze všech nejošklivější?

HIPPIAS

Co tím myslíš, Sokrate?

SOKRATES

Zachovej klid, drahý kamaráde; obávám se totiž, co to zase říkáme.

HIPPIAS

Čeho se bojíš, Sokrate, vždyť tvá úvaha teď velice krásně pokračuje!

SOKRATES

To bych byl rád, ale podívej se na to se mnou. Mohl by někdy někdo udělat něco, co by neuměl a ani by nemohl?

HIPPIAS

To by nebylo možné; jak také, kdyby nemohl?

SOKRATES

Lidé, kteří chybují a dosahují špatných výsledků, ač neručí, jsou tedy něco jiného než ti, kdo by nebyli takové práce schopni anebo by ji nikdy nekonali?

HIPPIAS

To je přece jasné.

SOKRATES

Ale ti, kdo jsou schopni jednat, jsou pro to schopni svou schopností, a ne snad svou neschopností.

HIPPIAS

To jistě.

SOKRATES

Všichni, kdo něco konají, jsou tedy schopni dělat to, co dělají?

HIPPIAS

ANO.

SOKRATES

Ale všichni lidé již od svého dětství konají více skutků zlých nežli dobrých a chybuji, ať neradi.

HIPPIAS

Je to tak.

SOKRATES

Tak co, tuto schopnost a tyto vlohy, které jsou užitečné k vykonání nějakého špatného skutku, označme je jako krásné, nebo do toho mnoho chybí?

HIPPIAS

Myslím, že mnoho chybí, Sokrate.

SOKRATES

Z toho plyne, Hippió, že schopnost a užitečnost pro nás, jak se zdá, neznamená krásu.

HIPPIAS

Leda že by byla schopná konat dobro a byla proto užitečná.

SOKRATES

Tedy i tento nápad, že krása je jednoduše schopnost a užitečnost, nevede k němu. Nemělo to, Hippió, snad být, co jsme měli na mysli, že krása je to co je užitečné a schopné působit dobro?

HIPPIAS

Myslím že ano.

SOKRATES

A je to přece výhodné, nebo není?

HIPPIAS

Zajisté.

SOKRATES

Tim způsobem tedy krásná těla, krásné obyčejí, moudrost a ty věci, o nichž jsme mluvili, jsou všechny krásné, protože jsou výhodné.

HIPPIAS

To je jasné.

SOKRATES

Co je výhodné, se nám tedy asi jeví jako krásá,

Hippió.

HIPPIAS

O tom není pochyby, Sokrate.

SOKRATES

To však, co je výhodné, působí dobro.

HIPPIAS

Je to tak.

SOKRATES

A to, co působí, není nic jiného nežli příčina, že ano.

HIPPIAS

Jistě.

SOKRATES

Příčinou dobra pak je krásá.

HIPPIAS

To je.

SOKRATES

Ale příčina, Hippió, a výsledek, který ta příčina způsobuje, jsou věci rozdílné, neboť přece sotva může být příčina příčinou příčiny. Uvažuj: ukázalo se nám, že příčina je to, co něco způsobuje?

HIPPIAS

To ano.

SOKRATES

Takže to, co činitel způsobuje, je něco, co vzniká, a není to sám činitel.

HIPPIAS

Je to tak.

SOKRATES

A něco jiného je to, co vzniká, něco jiného zase činitel, který to způsobuje.

HIPPIAS

ANO.

SOKRATES

Takže příčina není příčinou příčiny, nýbrž toho, co sama způsobí.

HIPPIAS

Velice správně.

SOKRATES

Jestliže tedy je krásá příčinou dobra, pak by dobro vznikalo z krásy; a proto, jak se zdá, se zabýváme přemýšlením a všemi jinými krásnými věcmi, protože jejich dílo a jejich potomek stojí za to, aby o něj člověk usiloval, totiž dobro. Jak zjišťujeme, zastává zřejmě krásá jakousi funkci otce dobra.

HIPPIAS

Výborně, Sokrate, to jsi řekl krásně.

SOKRATES

A neříkám krásně i to, že otec není synem ani syn otcem?

HIPPIAS

Ovšemže ano.

SOKRATES

A že příčina není následkem ani následek příčinou.

HIPPIAS

Pravdu děš.

SOKRATES

Takže při Dióvi, vzácný příteli, ani krásá není dobro, ani dobro není krásá; nemyšlíš, že to vyplývá z toho, co jsme si řekli?

HIPPIAS

Doceia to tak vypadá, při Dióvi!

SOKRATES

Spokojíme se s tím a budeme snad chřít tvrdit, že krása není dobrá a dobro že není krásné?

HIPPIAS

Při sám Zeus, to se mi vůbec nelíbí.

SOKRATES

Správně, Hippió, mně se to ze všech řečí, které jsme tu vedli, líbí nejméně.

HIPPIAS

To bych prosil.

SOKRATES

Zdá se tedy, že teorie, která nám ještě před chvílí připadala nejkrásnější ze všech, že krása je to, co je výhodné, užitečné a schopné působit, není tak dobrá, ba naopak, je-li to možné, je ještě směšnější nežli ty první, v nichž jsme se domnívali, že krása je dívka či ostatní věci, o nichž jsme předtím mluvili.

HIPPIAS

Myslím že ano.

SOKRATES

Já už nevím, Hippió, kudy kam, jsem v koncích. Nemáš nějaký nápad?

HIPPIAS

V tuto chvíli nikoli, ale jak už jsem řekl, jsem přesvědčen, že něco najdu, až to uvážím.

SOKRATES

HIPPIAS

87

Myslím, že zvědavostí nevydržím čekat, až něco najdeš. Ostatně se domnívám, že jsem právě na něco přišel. Podívej se: kdyby nám něco poskytl potěšení, ale nejakoukoli rozkoš, nýbrž takovou, kterou vnímáme sluchem nebo zrakem, pak bychom řekli, že je to krásné; myslíš, že bychom s tím obstáli? Působí nám potěšení, Hippió, když vidíme krásné lidi nebo pestré látky, malby a sochy, pokud jsou krásné; i krásné zvuky a veškerá hudba, rozpravy a povídky na nás působí stejně, takže bychom asi odpověděli: tomu drzému člověku: „Vzácný pane, krása je to, co je příjemné našemu sluchu i zraku.“ — Nemyslíš, že bychom tím zarazili ty jeho drzosti?

HIPPIAS

Domnívám se, Sokrate, že teď jsi dobře řekl, co je krása.

SOKRATES

Ale jakdál? Řekneme také, Hippió, že jsou krásné obyčejé a zákony příjemné našemu sluchu a zraku a že jsou proto krásné? Nebo to s nimi vypadá jinak?

HIPPIAS

Asi ano, ale toho si ten člověk snad ani nevšimne.

SOKRATES

Při sám pes, Hippió, všimne si toho člověk, před

kterým bych se nejvíce styděl za prázdné zvanění a za to, že mluvím, jen abych něco řekl.

HIPPIAS

A kdo je to?

SOKRATES

Sokrates, syn Sófroniskův, ten mi v ničem nebrání více, než nezávazně mluvit o věcech nedokázaných nebo mluvit znalecky o něčem, o čem nic nevím.

HIPPIAS

Když jsi to řekl, i mně samotnému se zdá, že zákony jsou něco jiného.

SOKRATES

Zachovej klid, Hippió. Je totiž nebezpečí, že se ve věci krásy dostaneme do stejných nesnází jako dosud, ač si budeme myslet, že už jsme z nich venku.

HIPPIAS

Jak to myslíš, Sokrate?

SOKRATES

Povím ti, co mi napadá, má-li vůbec smysl to, co říkám. Zákony a obyčejé by snad asi vybočovaly z mezi našeho pozorování, které vnímáme sluchem a zrakem, proto je nechme stranou a zůstaňme u toho, čím se nám příjemně jeví krásným. Někdo nám řekne, ať už ten můj protivník nebo někdo

jiný: „Jak to, Hippió a Sokrate, že jste si vybrali z příjemného jenom to, co nazýváte krásným, a že ostatní vjemy, jako jídlo, pití, lásku a jiné podobné, za krásné neuznáváte? Podle vás takové věci nejsou příjemné a není v nich žádná rozkoš, jako vůbec v ničem, co nelze vidět nebo slyšet?“ — Co na to odpovíme, Hippió?

HIPPIAS

Určitě odpovíme, Sokrate, že i v jiných vjemech jsou veliké rozkoše.

SOKRATES

„Proč tedy,“ řekne nám on, „jim odnímate ten název a zbavujete je charakteru krásy, když jsou to nemenší rozkoše nežli ty, o nichž jste mluvili?“ — Odpovíme mu, že by se nám kde kdo vysmál, kdybychom prolašovali, že jídlo není příjemné, nýbrž krásné, příjemná vůně že není příjemná, nýbrž krásná, a pokud jde o milování, o tom by se s námi všichni hádali, že je to nejpříjemnější věc na světě, ale pokud to někdo dělá, musí to čekat tak, aby ho nikdo neviděl, protože je to nepochybně velice ošklivé. Na tato naše slova nám, Hippió, asi odpoví: „Pozoruj, že se odedávna stydíte nazvat tyto rozkoše krásnými, protože lidé tak nesmyšlejí. Já však jsem se neptal, co považuje za krásu většina, nýbrž co krása je.“ — Na to my mu tuším odpovíme, jak

jsme se dohodli, že podle našeho tvrzení je krásou ta část příjemného, kterou vnímáme zrakem a sluchem. Coeš k tomu něco dodat, Hippiu, nebo máme říci něco jiného?

HIPPIAS

Na jeho námitky nemůžeme, Sokrate, odpovědět jinak.

SOKRATES

„Dobrá.“ on nato, „krásné je tedy jen, co je příjemné zrakem a sluchu, a co není, patří sice mezi příjemnosti, ale je jasné, že to není krásné.“ — Souhlasíme?

HIPPIAS

Ano.

SOKRATES

„Co je příjemné napohled,“ zeptá se náš protivník, „je příjemné napohled i naposlech z roveň, nebo co je příjemné naposlech je také příjemné naposlech i napohled?“ — „Nikoli,“ prohlásíme, „co je příjemné z jednoho důvodu, sotva může být příjemné i obou, to nám asi chceš říci. My však jsme prohlasovali, že obě tyto příjemnosti jsou krásné jak samy o sobě, tak i obě dohromady.“ — Neodpovíme tak?

HIPPIAS

Zajisté.

SOKRATES

„A cožpak se nějaké příjemné liší od jiného příjemného právě svou příjemností?“ řekne na to on, „nejde přece o to, zda je nějaká rozkoš větší nebo menší, či zda je jí více nebo méně; nýbrž o to, zda se liší od jiných právě v tom, co způsobuje, že rozkoši je nebo není?“ — Myslíme, že o to nejde, či ano?

HIPPIAS

Zdá se, že ne.

SOKRATES

Náš protivník bude pokračovat: „To jste tedy tyto rozkoše vybrali z ostatních podle něčeho jiného nežli podle toho, že jsou příjemné; toto ‚něco‘ jste viděli na obou, protože se tím od jiných liší; s ohledem na toto ‚něco‘ prohlašujete, že jsou krásné? Rozkoš způsobená viděním přece není krásná jen proto, že má svůj původ ve vidění; kdyby to bylo příčina její krásy, pak by ta črtná, způsobená sluchem, krásná nebyla, protože nepochází z vidění.“ — Přiznáme mu, že má pravdu?

HIPPIAS

Přiznám.

SOKRATES

„Naopak zase rozkoš způsobená slyšením není krásná proto, že je způsobena sluchem; v tom případě by zase nebyla krásná rozkoš z vidění, protože

jejím pramenem není sluch.“ — Má pravdu, Hippiu, ten člověk, když tohle říká?

HIPPIAS

Má.

SOKRATES

„Vy ovšem tvrdíte, že jsou krásné obě.“ — Tvrdíme to?

HIPPIAS

Tvrdíme.

SOKRATES

„Mají tedy obě něco totožného, co je činí krásnými, co je jim společné a lpí na obou zároveň a na každé zvlášť; jinak by totiž nebyly krásné obě i každá sama o sobě.“ — Odpověz mi, jako bys odpovídal jemu.

HIPPIAS

Odpovídám, že i mně se to jeví tak, jak říkáš.

SOKRATES

Jestliže obě tyto rozkoše mají dohromady cosi společného, ale žádná z nich o sobě tuto vlastnost nemá, pak by to nemohla být příčina jejich krásy.

HIPPIAS

Jak by to bylo možné, Sokrate, aby sama o sobě neměla jistou vlastnost žádná z nich, ale aby obě dohromady tuto vlastnost, kterou jinak samy nemají, měly?

SOKRATES

Myslíš, že to není možné?

HIPPIAS

Musel bych být velice nezkušený jak v posuzování povahy těch věcí, tak i v posuzování významů slov, o která jde.

SOKRATES

Výborné, Hippiu. Přece však se mi jaksi zdá, že vidím nějakou možnost toho, o čem ty prohlašuješ, že je nemožné, je to však, jako bych neviděl nic.

HIPPIAS

To se ti nezdá, Sokrate, to vidíš docela špatně.

SOKRATES

Přesto však mám mnohé takové představy, ale nevěřím jim, protože nejsou zřejmě tobě, který jsi svou moudrostí vydělal daleko nejvíce peněz ze všech současníků, kdežto já jsem nevydělal nikdy nic; mám starost, kamaráde, zda si ze mne netropíš šprýmy a zda mě neklameš, protože mě napadá tolik neodbytných věcí.

HIPPIAS

Nikdo nepozná lépe nežli ty, Sokrate, zda žertuji nebo ne, jestliže se pokusíš vyslovit, co tě napadá; poznáš, že říkáš nesmysly. Nikdy přece nenajdeš takovou vlastnost, kterou nemám já ani ty a kterou máme oba dohromady.

SOKRATES

Co tím chceš říci, Hippio? Možná, že máš pravdu, ale já to nechápu. Abych se dobral nějaké jistoty, pošlyš, co chceš říci. Mám takový dojem, že vlastnost, kterou jsem neměl a nemám ani teď a kterou nemáš ani ty, můžeme mít oba; a zase i naopak, tu, kterou máme oba dohromady, nemusí mít ani jeden z nás.

HIPPIAS

Mluvíš v hádankách, Sokrate, ještě víc než před chvílí. Podívej se: Jestliže jsme oba spravedliví, není snad také spravedlivý každý z nás? Nebo je-li každý z nás nespravedlivý, nejsme nespravedliví oba? Jsme-li oba zdraví, není zdravý každý z nás? Nebo kdyby každý z nás byl nemocen, raněn či zbit, nebo kdyby se mu cokoliv přihodilo, nebylo by to něco, co se přihodilo oběma stejně? Nebo kdybychom byli ze zlata či ze stříbra nebo ze slonoviny, či bychom-li raději, kdybychom třeba oba byli urození, moudří, uctívání, či starci nebo mladíci, či cokoliv bychom měli z lidských vlastností, nebyla by to nezbytně vlastnost nás obou?

SOKRATES

To by byla.

HIPPIAS

Opravdu, Sokrate, ty nevidíš souvislosti mezi

věcmi a nevidí je ani ti, s nimiž obyčejně debatuješ. Oddělujete krásu a každou jinou věc od skutečnosti, pitváte ji a tím narážíte. Unikají vám velké a souvislé celky skutečnosti. I teď jsi nepostřehl takovou věc, neboť se domníváš, že existuje nějaká vlastnost či skutečnost, kterou mají nějaké dva subjekty zároveň, ale kterou naproti tomu nemá ani jeden z nich, nebo zase naopak, kterou mají oba jednotlivé subjekty, ale oba dohromady nikoli. Natolik postupujete nelogicky, bez rozvahy, prostoduše a nepochopitelně.

SOKRATES

Takoví už jsme, Hippio, jak často lidé říkají v příslovi: člověk nebývá tím, čím chce, nýbrž tím, čím může. Ty však nás stále napomínáš a tím nám prospíváš. Zatím však, nežli nám kvůli tomu vyčíníš, jak hloupě uvažujeme, povím ti ještě něco z našich úvah o těchto věcech, dovolíš?

HIPPIAS

Vím, Sokrate, co mi budeš povídat. znám přece, jak uvažují všichni ti, kdo se zabývají logikou. Nieméně mluví, jestliže tě to potěší.

SOKRATES

Potěší mě to. My jsme totiž byli, drahý příteli, natolik hloupí, než jsi to řekl, že jsme se domnívali o tobě a o mně, že každý z nás je jedincem, a dále

že to, co je každý z nás, to nejsme oba; nejsme totiž dohromady jeden člověk, nýbrž dva. Tak hloupě jsme uvažovali. Teď už jsi nás poučil, že kdybychom dohromady byli dva, pak by každý z nás byl nutně také dva; je-li však každý z nás jeden, pak jsme dohromady také jeden. Podle Hippiovy teorie souvislého byti to nemůže být nežli tak, že co jsou dohromady oba, to je i jedinec, a co je jedinec, to jsou i oba. Přesvědčil jsi mě, Hippio, a já se vzdávám. Dříve však pomoz mě paměti: ty a já, jsme dohromady jeden, nebo jsi ty dva a já dva?

HIPPIAS

Co tím myslíš, Sokrate?

SOKRATES

To, co říkám. Obávám se totiž, že dáváš jasně najevo, že se na mě zlobíš, když myslíš, že ti něco namítám. Přesto však mi ještě řekni: není každý z nás dvou jedincem a není si toho vědom, že je jedincem?

HIPPIAS

To určitě.

SOKRATES

A je-li každý z nás jedincem, pak je každý z nás také lichý; nepovažuješ jednotku za lichou?

HIPPIAS

Považuji.

SOKRATES

A poněvadž naše dvojice je sudá, plyne z toho, že také každý z nás sám o sobě je sudý?

HIPPIAS

To určitě ne.

SOKRATES

Není tedy nezbytným důsledkem, že vlastnost, kterou mají oba, má i jeden z obou, ani neplatí naopak, že ta vlastnost, kterou mají oba jednotlivě, mají také oba dohromady, jak jsi před chvílí řekl?

HIPPIAS

Není to nezbytné v takových případech, ale je to nutné v těch, o kterých jsem mluvil předtím.

SOKRATES

To stačí, Hippio. Spokojme se s tím, že některé případy jsou takové a jiné nikoli. Řekl jsem přece, vzpomínáš-li si, kde jsme začali, že rozkoš způsobená viděním nebo slyšením není krásná takovou vlastností, kterou má každá z nich, ale obě dohromady nikoli, nýbrž takovou, kterou mají obě i každá zvlášť; proto jsi souhlasil, že jsou krásné obě dohromady i každá zvlášť. Proto jsem se domníval podle té vlastnosti, kterou mají obě, že jsou-li krásné obě, pak musí být krásné právě tou vlastností, a nikoli takovou, která by jedné z nich chyběla. A je to můj názor ještě i teď. Pověz mi ještě

jednou: jsou-li rozkoš z vidění a rozkoš ze slyšení krásné obě dohromady i každá zvlášť, není to, co je činí krásnými, vlastnosti obou dohromady i každé zvlášť?

HIPPIAS

To jistě je.

SOKRATES

A je-li rozkoší každá z nich i obě dohromady, jsou snad krásné právě tím? Či jsou ze stejného důvodu méně krásné i všechny ostatní rozkoše? Vždyť jsme neshledali, že by byly v něčem méně příjemné, vzpomínáš-li si.

HIPPIAS

Vzpomínám.

SOKRATES

Bylo však řečeno, že jsou krásné proto, že jejich pramenem je zrak a sluch.

HIPPIAS

Tak to bylo řečeno.

SOKRATES

Uvaž tedy, zda mám pravdu. Řekli jsme si, pokud se pamatují, že nikoli všechno příjemné je krásné, nýbrž jen to, co vnímáme zrakem a sluchem.

HIPPIAS

To je pravda.

SOKRATES

Tato vlastnost však lpí na obojím dohromady, a nikoli na každém zvlášť. že? Jak jsme už dříve řekli, není existence každého z obou podmíněna existencí obou dohromady, nýbrž existence obou dohromady je podmíněna jimi oběma, což pro jedno nebo druhé z obou neplatí. Je to tak?

HIPPIAS

Je.

SOKRATES

A každé z nich obou nemůže být krásné něčím, co nemají obě; neboť vlastnost, že tvoří dvojici, není vlastností každé z nich, takže podle toho můžeme říci, že jsou obě dohromady krásné, ale každé jednotlivě však nikoli. Co myslíš, není to nezbytný důsledek?

HIPPIAS

Zdá se, že ano.

SOKRATES

Máme tedy říci, že obojí dohromady je krásné, jednotlivě však nikoli?

HIPPIAS

Co tomu brání?

SOKRATES

Myslím že tomu brání to, přáteli, že ve všech příkladech, které jsi uvedl, všechny vlastnosti, které

lpí na obou, lpí na každém členu dvojice, a pokud lpí na každém, pak i na obou zároveň. Je to tak?

HIPPIAS

Je.

SOKRATES

Naproti tomu u příkladů, které jsem uvedl já, tomu tak není, a byly mezi nimi jak jednotlivě části dvojic, tak i dvojice celé. Je to tak?

HIPPIAS

Je.

SOKRATES

Ke které z těchto dvou kategorií patří krása, Hippio, co myslíš? K té, o které jsi mluvil ty? Jsem-li silný já i ty, jsme silní i oba, jsem-li spravedlivý já i ty, jsme spravedliví i oba a jestliže oba, tedy i každý z nás; právě tak jsem-li krásný já i ty, jsme krásní oba, a když oba, tedy i každý z nás obou, ne? Vždyť nic nebrání, aby tomu nebylo jako s čísly; když je dvojice sudá, mohou být její části buď liché nebo sudé, anebo když každá část je číslem iracionálním, může být jejich součet buď racionální nebo iracionální. Takových příkladů mi napadá na tisíce, jak jsem pravil. Do které skupiny zařadíš krásu? Či máš na to stejný náhled jako já? Případá mi totiž velice nelogické, abychom oba dohromady byli krásní, kdežto jednotlivě nikoli, nebo naopak,

abychom jednotlivě byli krásní, aie oba dohromady nikoli a podobně. Chápeš to stejně jako já, či jinak?

HIPPIAS

I já to tak chápu, Sokrate.

SOKRATES

To je dobře, Hippio, takže nemusíme dále hledat. Pakliže totiž krása náleží do této kategorie, pak už nemůže být krásou příjemnost způsobená viděním nebo slyšením, protože obě dohromady jsou působeny viděním a slyšením, každá jednotlivá však nikoli, a to by bylo nemožné, jak jsme se spolu dohodli, Hippio.

HIPPIAS

O tom jsme se opravdu dohodli.

SOKRATES

Rozkoš způsobená viděním a slyšením tedy nemůže být krásou, protože stává-li se krásou, přivádí nás k nemožnostem.

HIPPIAS

Je tomu tak.

SOKRATES

„Začněte tedy znovu,“ ozve se zase náš člověk, „když jste se touto cestou nikam nedostali. Co vlastně na obou těch rozkoších nazýváte krásným a kvůli čemu jste jim dali přednost před ostatními

a nazvali jste je krásou?" — Myslím že musíme říci, Hippio, že jsou ze všech rozkoší nejméně škodlivé a že jsou nejlepší, a to jak obě dohromady, tak i každá z nich zvlášť. Či dovedeš uvést něco jiného, čím se od ostatních liší?

HIPPIAS

Nedovedu, jsou opravdu nejlepší.

SOKRATES

„Tak vy tedy tvrdíte,“ řekne ^{možná} protivník, „že krása je prospěšná rozkoš?“ — Domníváme se tak, řeknu mu na to já. A ty?

HIPPIAS

Já také.

SOKRATES

Náš oponent nám na to odpoví: „To, co působí dobro, je přece prospěšné, že? A příčina a účinek jsou dvě rozdílné věci, jak jsme před chvílkou zjistili, takže se naše debata vrací zase na začátek; dobro nemůže být krása a krása nemůže být dobro, protože každé z nich je něco jiného.“ — Jestliže máme rozum, Hippio, pak odpovíme, že je to určitě tak; neslučelo by se, abychom odporovali někomu, kdo má pravdu.

HIPPIAS

Jaký smysl myslíš že má celá tahle debata, Sokrate? Jak už jsem řekl, je to šmrhání a štourání do

slovíček, rozdrobených na malé kousičky. Krásné a cenné je, když člověk dovede přednést dobrou a krásnou řeč před soudem či v radě, nebo před nějakým jiným úřadem, pro který je ta řeč určena, přesvědčit posluchače a odnést si nejen něco malého, nýbrž cenu nejvyšší, záchranu sebe, svých peněz a svých přátel. Těm věcem je třeba dát přednost a vykašlat se na takovéhle pitominky, abys nevypadal jako ohromný hlupák, který se chytá prázdného a bezcenného zvanění, jako právě teď ty.

SOKRATES

Příteli Hippio, ty jsi šťastný člověk, protože víš, jakými věcmi se má člověk zabývat, a jak říkáš, zabýváš se jimi úspěšně. Jak to vypadá, pronásleduje mě nějaký zlý osud, protože se potácím sem a tam a stále se dostávám do nesnázi, a když se se svými pochybnostmi obrátím na vás moudré, zahrnujete mě potupnými slovy, hned jak se ozvu. Říkáte mi, jako teď právě ty, že se zabývám hloupostmi a maličkostmi, které nemají žádný význam. Když zase poslechnu vás a mluvím jako vy, že je daleko výhodnější: umět si dobře a krásně sestavit řeč o něco s ní úspěšně dokázat před soudem nebo před nějakým jiným shromážděním, tu opět musím poslouchat kdejaké urážky od jiných lidí, mimo jiné i od toho člověka, který se se mnou neustále hádá. A je

to dokonce můj nejbližší příbuzný a bydlí se mnou v jednom domě. Jakmile přijdu domů a on uslyší, že tak mluvím, zeptá se mne, zda se nestydím odvažovat se rozprávět o krásných lidských činnostech, když mi bylo tak jasně dokázáno, že vůbec nevím, co to vlastně krása je. — „Jak můžeš poznat,“ řekne mi, „zda je jakákoli řeč krásná nebo ne, nebo posoudit jakýkoli skutek, když nevíš, co je to krása? Když jsi na tom tak, myslíš, že je lépe žít, nebo být mrtev?“ — Opakují, už se mi stalo, že jsem musel poslouchat ošklivá slova a posměšky od vás i od něho, ale je asi třeba, abych to všechno vydržel; nebylo by nic divného, kdyby mi to prospělo.

Myslím si, Hippio, že debata s vámi oběma

mi přinesla užitek. Zdá se mi, že už

chápu smysl přísloví:

co je krásné,

není snadné.